

Pierre Rousset:

Tet-offensiven, den internationella solidariteten och radikalismen

[Ur International Viewpoint, 13 februari 2018. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

I februari 1968 inledde befrielsestyrkorna i Sydvietnam ”Tet-offensiven”. Den genomfördes i mycket stor skala över hela Sydvietnam, inklusive i Saigon. Det internationella genomslaget var betydande, den stimulerade antiimperialistiska och nationella befrielseörelser och påskyndade ungdomsradikaliseringen i Japan, USA och Europa. Den utgjorde en vändpunkt för kriget och blev en inledning av motståndet i den amerikanska militärens själva mitt.

Vietnam hade stått i centrum för världssituationen sedan 1965. USA tog över efter fransmännen och fortsatte en mångfacetterad militär upptrappning som med tiden blev alltmer dödlig, och omfattade massiva bombningar av befriade områden i söder, av Nordvietnam, Laos och slutligen Kambodja. Washington skickade ända upp till 500.000 soldater till detta fälttåg (under interventionen i Irak 2003 var det aldrig mer än 180.000). Jättelika B52-bombplan användes. Operation Fenix med riktade mord ledde till fler offer än vad drönarna gör idag. Världens största makt mobiliserade sina ekonomiska och vetenskapliga resurser. Konflikten ägde rum på alla fronter – inklusive den sociala: mot befrielseörelsens revolutionära jordbruksreform ställde de en kapitalistisk reformering av jordbruket. På många sätt var upptrappningens enorma brutalitet utan motstycke – och är än så länge unik. Den förkroppsligade imperialismens barbari.

Washington tog till dessa åtgärder för att detta totala krig inte bara skulle få lokal betydelse. Det handlade om att sätta stopp för den revolutionära dynamik som hade inletts i tredje världen efter den kinesiska revolutionens seger (1949), och därefter ”begränsa och rulla tillbaka” den – målet var att återställa den imperialistiska världsordningen under amerikanskt herravälde.

Rötterna till ungdomsradikaliseringen på 1960-talet är skiftande. I Frankrike hade den gaullistiska regimen, som var resultat av en statskupp, blivit outhärdlig (”10 år räcker”), liksom den kvävande katolskinfluerade moraliska atmosfären. När studenter med arbetarbakgrund började få tillgång till universitetet uppstod nya sociala motsättningar. Året 1968 har olika nyanser i olika länder. Men mobiliseringarna mot den imperialistiska upptrappningen i Vietnam utgjorde ett förenande element, en delad identitet, en viktig markör i många länder. Detta är förstas mindre sant, åtminstone i stor skala, i diktaturena i länderna i Östeuropa.

Det nödvändiga ögonblicket

I Vietnam var beslutet att inleda en så omfattande offensiv som Tet-offensiven inte någon självklarhet, och det utlöste en intensiv diskussion inom kommunistpartiets ledning. Det alternativ man till sist valde var en fullständig, ihållande offensiv vars yttersta mål skulle vara att röja vägen för uppror, eller vars minimimål genom sina internationella effekter åtminstone var att förändra krigets förlopp. Staden Hue (huvudstad i centrala Vietnam) gjorde motstånd i 26 dagar innan den åter-

erövrades av amerikanska trupper – till priset av att ödeläggas. Folkarméns belägring av den jättelika militärbasen Khe Sanh varade i 77 dagar (den inleddes 21 januari och var en avledningsmanöver för att dölja förberedelserna av den verkliga Tet-offensiven). Striderna drabbade Saigons hjärta (inklusive den amerikanska ambassaden) och fortsatte under lång tid i de folkliga förorterna.

Under Tet-offensiven kombinerades folkkrigets samtliga delar: gerillaoperationer, uppror, interventioner från den reguljära armén (som till en början var baserad i norr) och så vidare. Det uppstod många problem och de löstes inte alltid: hur skulle flyktingarna i Saigons förorter organiseras under sammandrabbningen? Hur skulle de på ett varaktigt sätt skyddas mot en dödlig motoffensiv som var likgiltig inför civila offer?

Även om Washington till en början överraskades, så mobiliserade de snabbt sina enorma militära resurser och Saigonregimens nätverk och trupper, för att möta Tet-offensiven. Den revolutionära rörelsen i Vietnam fick betala ett mycket högt pris. I synnerhet undergrävdes den vietnamesiska befrielse rörelsens (FNL) politiska och aktivistiska infrastruktur allvarligt när den framträdde öppet – de omfattande förlusterna av kadrer i söder fick långvariga konsekvenser.

1968 stod den vietnamesiska ledningen inför ett verkligt dilemma. Utvecklingen av kriget måste ändras, annars skulle den amerikanska militära upptrappningen fortsätta i oändlighet: och exempelvis leda till massiva bombningar av dammarna Röda flodens delta i norr, vilket skulle ha orsakat översvämningar av stora, tätbefolkade områden.

Det var särskilt nödvändigt att agera beslutsamt och utan dröjsmål, eftersom den sino-sovjetiska konflikten pågick för fullt och Kina hade kastats in i tumultet under den så kallade Kulturrevolutionen. Det kom fortfarande materiell och militär hjälp från Moskva och Beijing, men hur länge till?

Mer än ett ”gynnsamt ögonblick” var februari 1968 ett ”nödvändigt ögonblick”. Det hade varit mycket mindre kostbart att genomföra en spektakulär men snabb offensiv (där de revolutionära enheterna kvickt drog sig tillbaka efter samtida angrepp inom hela området) men det skulle inte ha förändrat krigsutvecklingen. Det var ett mycket riskabelt spel att engagera så mycket trupper under så lång tid – och priset var högt – men krigets utveckling förändrades verkligen.

Elektrisk stöt

Tet-offensiven orsakade en elektrisk stöt i USA och i världen. Den avslöjade många av Washingtons lögner. Den visade att kriget varken var ”demokratiskt” eller att USA segrade, utan var ett fruktansvärt, barbariskt krig som hade kört fast. Den splittrade den amerikanska borgarklassen eftersom de ekonomiska kostnaderna i finanskretsarnas ögon var oöverkomliga. Universiteten tog eld. De amerikanska soldaternas protester antog kollektiv form. Parollen ”Ut nu!” blev populär bland trupperna. Mer än någonsin kände afroamerikanerna igen sig i Vietnams befrielsekamp.

I Japan radikaliserades kampen mot de amerikanska baserna och bygget av Naritaflygplatsen, med mobilisering av bönder, den pacifistiska rörelsen och den yttersta vänstern. I Europa hölls en internationell konferens och demonstration i Berlin medan offensiven pågick för fullt, med en symbolisk banderoll: ”Det är revolutionärens plikt att göra revolution”. Vietnams kamp upplevdes med rätta som en nära förening av en social revolution och en nationell kamp för självständighet, där den ena

gav kraft åt den andra.

Så i yttersta vänsterns ögon symboliserade Vietnam världsrevolutionens aktualitet. Sammanhanget var ett helt annat än vad det har blivit 50 år senare. I Europa fanns det diktaturer i Grekland, Spanien och Portugal, och kontakter över Pyrenéerna måste ske i hemlighet. Många kända aktivister (inte lika mycket fallet med kvinnliga aktivister) var förbjudna att uppehålla sig i flera länder – för att resa och bygga band mellan rörelser måste gränsen passeras ”diskret”. Att hjälpa soldater som deserterade från amerikanska baser i Tyskland krävde lika mycket diskretion. För många medlemmar i yttersta vänsterns organisationer var det dagliga livet ett helt annat än för socialistpartiernas medlemmar. Det skedde hela tiden sammandrabbningar med fascistiska grupper, man fick göra regelbundna ”besök” på polisstationer, skador eller fängslande var alltid en möjlighet.

Identifieringen med det vietnamesiska folkets kamp hjälpte till att bygga den yttersta vänstern och förebådade – i mycket större kretsar – radikalismen i maj -68.

I Frankrike

Under kriget i Algeriet hade det upprättats band i solidaritetsnätverken med Front de Libération Nationale (FLN), och tack vare dessa samlade Nationella kommittén för Vietnam (CVN) i Frankrike ända från början många olika delar: personer som var ”oberoende” från det franska kommunistpartiet (PCF) och dess medresenärer, intellektuella eller engagerade vetenskapsmän, läkare och sjukvårdsanställda, kristna socialister, amerikaner som kom till Paris i protest mot kriget, ”papperslösa” och ”anonyma” och yttersta vänstern.¹ Men de största maoistiska strömningarna höll sig för sig själva, och UJCML bildade Baskommittéerna för Vietnam (CVB). PCF ledde en bred koalition som innefattade många fackföreningar. CVN förespråkade enhet, men kommunistpartiet vägrade frotera sig med ”vänsteristerna”. På den här tiden angrep PCF och förtroendemän i CGT ibland yttersta vänsterns medlemmar fysiskt under demonstrationer eller på arbetsplatserna. Vietnameserna arbetade å sin sida med alla.

Ett särdrag hos 1960-talets Frankrike, utöver den gaullistiska regimens kris och de slumrande sociala spänningarna, var att erfarenheterna av Frankrikes smutsiga krig i Algeriet fortfarande var färskt i minnet, och även de lite mer avlägsna erfarenheterna av motståndet mot den koloniala återerövringen av Vietnam som inleddes 1946-1954 för att återskapa Frankrikes imperium. Det utgjorde den bas på vilken den antiimperialistiska solidariteten utvecklades på nytt på 1960-talet. Här spelade den Förenade universitetskommittén en central roll.

I efterdyningarna till Tet-offensiven tvingades Washington godta principen om fredssamtal. De fördes i Paris i form av fyrpartssamtal: den nordvietnamesiska regeringen och den provisoriska revolutionära regeringen (PRG) i söder på ena sidan och USA och Saigonregimen på den andra.

Det vietnamesiska kommunistpartiet var mot att ”stormakterna” skulle delta. Det hade lärt sig av erfarenheterna från Genèveförhandlingarna 1954, då Kina och Sovjetunionen utövade hårda påtryckningar för att det skulle acceptera en kompromiss (den påstått tillfälliga delningen av landet

¹ Inklusive delar av den maoistiska rörelsen, Parti socialiste unifié, Jeunesse communiste révolutionnaire och Alliance marxiste révolutionnaire, men inte den ”lambertistiska” rörelsen som inte deltog i solidaritetsrörelsen och inte heller under majrevolten, som de fördömde för att ha en ”äventyrspolitisk” karaktär.

längs den 17:e breddgraden) som var mycket sämre än vad befrielsestyrkorna var berättigade att hoppas på med tanke på styrkeförhållandena på marken. Det orimliga priset för denna kompromiss blev det andra Indokinakriget under Washingtons herravälde. Washington hade varit nogga med att inte skriva under Genèveavtalet.

Denna fråga fick en viktig genklang inom solidaritetsrörelsen, speciellt i Europa. Det franska kommunistpartiet hade traditionellt "fred" som en central paroll, men vilken fred? Efter erfarenheterna från Genève mobiliserade den radikala vänstern, studentrörelsen och personer som var "oberoende" från PCF, för befrielsestyrkornas "seger". Inga fler ruttna kompromisser skulle påtvingas Vietnam! Till sist gjorde PCF en hedervärd förändring, och koalitionen som den ledde tog namnet "Nationella aktionskommittén för det vietnamesiska folkets seger".

Att Washington gick med på framtvungade samtal innebar inte att de hade någon önskan att inleda verkliga förhandlingar. De försökte i själva verket fortfarande vinna kriget, eller i grunden ödelägga detta land som gjorde så hårt motstånd mot dem. De militära upptrappningarna fortsatte, men det internationella sammanhanget och den inrikespolitiska situationen i USA gjorde det omöjligt att ta till slutgiltiga åtgärder som massiva bombningar av dammarna i Röda flodens delta (även om en del träffades och försvagades) eller faktiskt atomvapen.

Men Washington kunde försöka vinna tid. Relationerna mellan Kina och USA började normaliseras. 1971 ersattes Taiwan av Folkrepubliken i säkerhetsrådet och påföljande år reste Nixon till Beijing.

Till sist vädjade befrielsestyrkorna i Vietnam till alla delar av den internationella solidaritetsrörelsen om att mobilisera och tvinga Washington att skriva under Parisavtalet – en kompromiss men denna gång en vinnande kompromiss, som uppnåddes 1973. De amerikanska trupperna skulle gradvis dras bort från Vietnam (men bombningarna koncentrerades på Kambodja). 1975 föll Saigonregimen samman.

Internationalism

Dessa glödande år var en verklig skola i internationalism för vår stridbara generation. Nyttan – och därmed behovet – av solidaritet prövades. Den antog tusentals former, tusentals ansikten, tusentals uttryck och dessa olikheter stärkte dess effektivitet.

Politiska ståndpunkter till stöd för kampen i hela världen är givetvis viktiga, och utifrån situationen kan de ibland inte översättas i aktiva kampanjer. Men internationalism är inte en abstrakt uppfattning. Den är inte bara en teori, ett program, moral, inlevelseförmåga, ett sinnestillstånd, känslan av en kämpande gemenskap, även om den är allt detta. Den blir bara levande i handling. Om den förblir oorganiserad även när det är möjligt med handling, så blir den hjälplös och begränsas till tomma uttalanden om engagemang. Under denna period var engagemanget uppenbart för hundratusentals, till och med miljontals, människor.

Men fallet Frankrike visar hur denna aktiva solidaritet kan vara skör. Efter generalstrejken i maj -68 försvann CVN och CVB, medan yttersta vänstern koncentrerade sig på att stärka sin närvaro inom arbetarklassen. Men vi var fortfarande långt från den vietnamesiska seger som vi hoppades på. Det franska "politiska ögonblicket" gör det möjligt att förstå varför det blev så. För en del av maoismen

handlade det inte längre om att stödja vietnameserna, som bedömdes stå alltför nära Moskva: det ledde till att de tog parti för de röda khmererna. För en majoritet av vår stridbara generation var det inte resultatet av ett cyniskt beslut, utan en plötslig förändring av ”prioriteringar” och entusiasm.

Ändå var det plötsliga upphörandet av solidaritetsmobiliseringarna oansvarigt i ordets starkaste mening, en oansvarighet som upplevdes på ett smärtsamt sätt av vissa delar av CVN.

Den bästa hjälp vi kunde givit vietnameserna hade givetvis varit att göra revolution hemma, men det var fortfarande en lång väg kvar – och ännu mer än vi tänkte oss på den tiden. Krisen i maj försvagade det imperialistiska lägret utan att minska betydelsen av en specifik solidaritetsrörelse, vilket visade sig i hur svåra åren 1968-1975 blev i Indokina. Vi visste det, men återuppbygganden av solidaritetsrörelsen skedde inte spontant.

Vietnamesernas representanter i Frankrike gjorde allt de kunde för att hjälpa till. Till (det nu passiva) PCF:s förargelse deltog till och med PRG (Sydvietnam), laotier och khmerer vid ett möte med Ligue communiste (före detta JCR) [trotskisterna i Frankrike – öa] som uppmanade till att återuppliva solidariteten med Indokina. Den axel av styrkor som hade givit liv åt CVN återupp-rättades till stor del 1971 och bildade Indokinesiska solidaritetsfronten (FSI) som fram till 1973 tog en mångfald initiativ – men som efter 1975 inte kunde svara på den politik av strypning som imperialismen bedrev under många år, eller på resultaten av de mellanbyråkratiska konflikterna mellan Kina och Sovjetunionen och den kinesisk-indokinesiska krisen.

Själva uppfattningen om en antiimperialistisk rörelse har varit ämne för splittring inom den yttersta vänstern i Frankrike. Handlade det framförallt om att popularisera exemplet med den revolutionära kampen i Vietnam bland oss själva (”Våga kämpa”)? Var det verkligen upp till det vietnamesiska folket att hjälpa oss att bygga upp oss själva? Den kompass som vägleder solidariteten, om det ordet låter vettigt, är behoven hos de som kämpar ”därborta”. Genom att svara så gott vi kan, bygger vi förvisso upp oss själva, men som en *internationalistisk organisation*.